

Znovuobjavme zmysel projektu európskeho zjednotenia

Manifest skupiny „Iniciatíva kresťanov pre Európu“ (IXE)

Krátko po rozšírení Európskej únie v r. 2004, ktoré malo byť nositeľom nádeje, je Európa konfrontovaná pochybnosťami a strachom. Ťažkosti súvisiace s medzinárodným vývojom, stárnutie obyvateľstva, rozširujúci sa individualizmus a vystupňovaný národnostný egoizmus oslabujú projekt európskeho zjednotenia.

V čase, keď sa 25. marca 2007 chystáme pripomenúť si päťdesiate výročie podpísania Zmluvy o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva, sme presvedčení, že európske zjednocovanie spočíva na projekte vízií ďalekosiahleho významu, ktorá stále zostáva nesmierne aktuálna: zmierenie národov s cieľom vytvoriť priestor mieru, práva, prosperity a solidarity, priestor otvorenosti a služby pre svet.

Európska únia dnes čelí novým výzvam: rýchlo napredujúca ekonomická globalizácia, pretrvávajúca alebo zhoršujúca sa chudoba, zvlášť v Afrike, masívne prisťahovalectvo, konflikty na Blízkom a Strednom Východe, vážne ohrozenia životného prostredia. V tomto kontexte by mlčanie alebo príliš nesmelá činnosť Európy niesla pečať viny. Je teda nutne nanovo uvažovať o zmysle projektu európskeho zjednotenia, jasne identifikovať postoje, ktoré treba zmeniť a pripraviť sa na prevzatie zodpovednosti v miere zodpovedajúcej našim dejinám a našim možnostiam.

1. Dedičstvo bez perspektívy?

Čo konštatujeme na prahu päťdesiateho výročia Rímskych zmlúv? Rozvoju Európskej únie chýba dynamika. Prijatie eura bolo síce úspechom, ale historické znovu-zjednotenie, ktoré Európska únia uskutočnila pristúpením dvanástich nových členských štátov, nebolo sprevádzané inštitucionálnymi reformami potrebnými na jej dobré fungovanie – reformami, ktoré začali už pred pätnástimi rokmi.

Čo je dôvodom tejto situácie? V niektorých krajinách sa utlmila podpora a súhlas s Európskym „projektom“. Rozčarovanie z Európy sa prejavilo skoro všade nízkou účasťou na posledných európskych voľbách. Toto rozčarovanie predstavuje aj hlavnú príčinu odmietnutia Ústavnej zmluvy dvoma zakladajúcimi štátmi – Francúzskom a Holandskom – a teda aj príčinu aktuálnej krízy.

My, skupina kresťanov v Európe, si myslíme, že priestor mieru, blahobytu a solidarity, ktorý bol cieľom založenia Európskeho hospodárskeho spoločenstva v roku 1957, je dnes už viac menej skutočnosťou, avšak zavŕšenie projektu v skutočnej politickej únii ešte stále zaostáva. Jedine takáto Únia nám umožní adekvátne odpovedať na nové výzvy, s ktorými sme konfrontovaní. Mnohí sa obávajú, že sa takto Európska únia obmedzí len na obyčajnú autoritu regulujúcu spoločný trh. A naozaj, vlády jednotlivých členských štátov sa momentálne správajú ako nájomníci, užívajúci toto mimoriadne dedičstvo, - ktorí sa však nevedia odhodlať k vytýčeniu nových perspektív pre Európu.

Európske národy sú stále na ceste hľadania zmyslu svojho spoločného života. Pred päťdesiatimi rokmi boli svetové konflikty a hrozba totalitarizmu „príkazom“ k zmiereniu a k zjednoteniu kontinentu. Dnes sú Európania bohatšími, ale zdá sa, že menej solidárnymi; individualizmus podkopáva ich sociálne väzby. Tvárou v tvár novým výzvam na začiatku tohto 21. storočia im môžu jedine spoločné hodnoty a civilizačný projekt zameraný na budúcnosť pomôcť prehĺbiť ich spoločenstvo a ujať sa zodpovednosti za svet.

2. Výzvy solidárneho a trvalého rastu

V skutočnosti ide dnes pre európske štáty o to, aby zostali pánmi vlastného osudu a aby, spolu s ostatnými národmi, prispeli k riešeniu problémov doby. V období, keď európske demografické perspektívy na dvadsať alebo tridsať rokov vykazujú jednoznačný pokles populácie, nástup nových svetových mocností prebieha závratnou rýchlosťou. Karty sa znova prerozdeľujú, pričom stredne silné mocnosti riskujú, že v svetovej politike nebudú mať slovo. Upevnená a prehĺbená Únia s viac ako 480 miliónmi obyvateľov bude schopná zabezpečiť možnosť držať krok s najväčšími svetovými hráčmi a umožní nám ľahšie čeliť globalizácii a urobiť z nej šancu pre všetkých, zvlášť pre tých, čo sú najviac znevýhodnení.

To však predpokladá, aby sme mali vôľu, predstavu a odvahu predostrieť model ľudskejšej civilizácie a presadzovať pravidlá, ktoré postavia hospodárstvo do služieb človeka. Hodnoty, ktorým veríme – úcta k človeku, sloboda, solidarita, demokracia, spravodlivosť, nás privádzajú k tomu, postaviť človeka do srdca európskeho hospodárstva a politiky. Na zabezpečenie rozvoja človeka a spoločnosti, musia sa naše spoločnosti snažiť o silný a udržateľný ekonomický rast, založený na poznani a inovácii, rešpektujúci pritom naše krehké životné prostredie a obmedzené prírodné zdroje.

Ekonomický rast je potrebný na zabezpečenie vysokej úrovne zamestnanosti a sociálnej istoty v Európe. To si vyžaduje, tak rýchlo, ako je to možné, konkrétne kroky, smerujúce predovšetkým k vytvoreniu skutočného európskeho priestoru výskumu a inovácií, ktoré by stimulovali tak univerzity, ako aj priemysel, dostatočnými prostriedkami z komunitného rozpočtu; znamená to tiež prijatie spoločnej energetickej politiky, ktorá by zabezpečila lacnejšie zásobovanie.

Pri riešení týchto celosvetových problémov by bola Európa, hovoriaca spoločným hlasom, jedným z najdôležitejších partnerov. Európa musí mať prostriedky na to, aby si aj v čase rýchlo sa meniacich trhových podmienok zabezpečila dostatok rezerv. Musí zintenzívniť výskum a investície do petrochemického priemyslu a podporovať alternatívne spôsoby získavania energie. Takto vo veciach energie prispeje k trvalej budúcnosti planéty.

Príliš veľa občanov zostáva vylúčených z výhod rastúcej ekonomiky. Malo by nám byť jasné, že sa musíme rozlúčiť s našim individualistickým, konzumným životným štýlom. Súčasťou nášho duchovného dedičstva je povinnosť zabezpečiť dôstojnosť ľudskej osoby, a boj proti všetkým formám vylúčenia. Avšak pod tlakom medzinárodnej konkurencie a technologického rozvoja a udomácnovaním sa modelu konzumnej spoločnosti sú dnes európske spoločnosti ohrozované rozdelením na tých, čo žijú v blahobyte a istote a rastúcim počtom tých, ktorých ohrozuje materiálna chudoba, a ktorí nemajú nijakú šancu na sociálnu integráciu. Potreba sociálnej spravodlivosti je teda výzvou pre členské štáty, aby bola liberalizáciu trhu sprevádzaná posilnenými sociálnymi inštitútmi, aby sa štáty prípadne zriekli získaných výhod, a aby eliminovali sociálny „dumping“. Keďže solidarita je jednou z hodnôt, na ktorej bola postavená Európska únia, mali by byť v Ústavnej zmluve také sociálne ustanovenia, ktoré by jasnejšie zdôraznili sociálne práva, hodnoty a pravidlá, ktoré v rôznosti tradícií jednotlivých krajín predstavujú spoločné dedičstvo. Európa sa nemôže vzdať svojho sociálneho poslania - podstatnej časti svojej identity - a každému, nech má akýkoľvek sociálny pôvod, musí zabezpečiť prístup k vzdelaniu, práci a dôstojnému životu.

V starostlivosti o budúce generácie vyzývame príslušných európskych politikov, aby postavili ekonomický rast na obnoviteľných zdrojoch a aby uskutočňovali zodpovednú rozpočtovú politiku s ohľadom na budúcnosť a redukovali zadlženosť zaťažujúcu budúce generácie.

3. Svetová zodpovednosť

Fenomén globalizácie hospodárskych vzťahov, pretrvávajúce konflikty vo svete po studenej vojne, migrácia, chudoba a celosvetové epidémie predstavujú pre Európsku úniu nové výzvy. Pripomínajú Európe bohaté na kresťanské dedičstvo jej svetovú zodpovednosť za mier, solidaritu a za medzinárodný systém v službe človeka. Európa musí znovaobjaviť víziu pre svoje poslanie vo svete. Preto sa musí prinavrátiť k podstatnému - to znamená, k svojim duchovným prameňom.

Na základe svojej nedávnej histórie, poznačenej prekonanými konfliktami a plodnými zmiereniami, vynašla Európa v dejinách ľudstva novú cestu. Tým sa stala prameňom nádeje. Tento príklad jednoty v rôznosti je modelom, ktorý môže pomôcť svetu k jednote - prostredníctvom globalizácie, ktorá by prejavovala viac úcty a rešpektu voči človeku.

Európa má byť aj vzorom spolužitia ľudí rôznych kultúr a náboženstiev. V globalizovanom svete sú európske spoločenstvá čoraz viac vyzývané k tomu, aby sa otvorili iným kultúram a iným náboženstvám, než sú tie ich. Európska únia sa musí vyrovnáť s touto novou realitou, a to tým, že bude napríklad podporovať medzikultúrny a medzináboženský dialóg, uvedomujúc si, že takýto dialóg slúži nielen mierovému spolunažívaniu, ale obohacuje aj samotný projekt európskeho zjednocovania.

Toto všetko znamená, že Európa si uvedomuje tri fundamentálne úlohy:

Európa má byť **mierovým faktorom**, a za týmto účelom má rozvíjať svoje diplomatické a vojenské prostriedky, a to s jedinou perspektívou: popri bežnej funkcii obrany **má hrať svetovú úlohu pri prevencii a riešení konfliktov**, pri udržaní mieru a ochrane ľudských práv všade tam, kde sú ohrozené – predovšetkým rôznymi formami fundamentalizmu a terorizmom. Uvedomúc si naliehavosť tejto veci vyzývame zodpovedných európskych politikov, aby, nečakajúc na iluzórnu jednohlasnosť, na základe konsenzu vybudovali európsku diplomaciu, ktorá sa bude môcť opierať o vojenskú silu, ktorá ju učiní vierohodnou.

Európa má byť **iniciátorom medzinárodnej solidarity a partnerstva pre rozvoj**: Európa sa predovšetkým musí postarať o to, aby bolo dodržané slovo, ktoré bolo dané najchudobnejším krajinám. Má byť vzorom v boji o naplnenie miléniových cieľov a svoje úsilie musí koncentrovať na eliminovanie chudoby, teda dosiahnuť – a čo možno najskôr aj prekročiť - pôvodný cieľ dať na rozvoj 0,7% HDP.

Európa musí **vytvoriť spoločnú migračnú politiku**, ktorej základom bude radikálne nový prístup k problému migrácie, spočívajúci na užšom prepojení politiky prijímania a integrácie prisťahovalcov so zosilnenou politikou rozvojovej pomoci pre krajiny migrantov, ktoré sú partnermi Európy, obzvlášť v rámci partnerstva s Afrikou a Latinskou Amerikou.

K týmto úlohám sa pridáva ešte jedna, ktorá predstavuje skutočnú výzvu pre zjednotenú Európu. Týka sa koncepcie, predstavy a uskutočnenia tzv. svetovej správy (world governance), ktorá bude v službách trvalo udržateľného rozvoja. Len tak je možné – pri plnom rešpektovaní princípu subsidiarity – účinne sa postaviť zoči-voči celosvetovým problémom. Uprostred turbulencií globalizácie môže európsky príklad slúžiť ako model vo veciach konštitucionálnych a monetárnych úspechov, alebo aplikácie komunitnej metódy. Občania Európy musia pochopiť, že chod sveta sa urýchljuje a je potrebné, aby v ňom Európa našla svoje miesto a bez komplexov sa ujala zodpovednosti, ktoré zodpovedá jej povolaniu.

4. Jednota, ktorú treba prehĺbiť

Sme presvedčení, že Európa musí prehĺbiť svoju jednotu a znovu nájsť svoju vnútornú súdržnosť. Uvedomujeme si, že perspektíva prístupu kandidátskych krajín k Európskej únii je najsilnejším hýbateľom reformy a zmierenia európskych národov. Nazdávame sa však, že Únia, pre dobro svojich súčasných členov ako aj pre ich partnerov, potrebuje prestávku v ďalšom rozširovaní, aby sa mohla sústrediť na svoje inštitucionálne reformy, čo však nevyklučuje posilnenie spolupráce so susednými krajinami. Neustálym odsúvaním reforiem je aj jej samotná existencia ohrozená. Dôsledkom pomalého prispôsobovania sa novým skutočnostiam sa ohrozuje postavenie Európy na medzinárodnej scéne. Reformulácia politických a kultúrnych cieľov Európy je teda naliehavá a nevyhnutná.

Okrem inštitucionálnych zmien očakávame od hláv štátov a predsedov vlád, že definujú skutočnú *etiku európskej vlády* a

- pripraví verejnú mienku v jednotlivých krajinách na život v novom inštitucionálnom rámci a prispejú k tomu, že si ľudia uvedomia výzvy znovuzjednenej Európy;
- obnovia dynamickú koexistenciu európskych inštitúcií a národných vlád, aby sa vyhlo znovuoživeniu prehnaných myšlienok o suverenite;
- znovu sa naučia subsidiarite, čo predpokladá viac zodpovednosti pre aktérov na regionálnej a lokálnej úrovni a v občianskej spoločnosti.

Európsku úniu nemožno budovať bez spolupráce jej občanov. Je teda nevyhnutné rozšíriť „priestor“ európskeho občianstva – podporou nových foriem občianskej participácie a mobility mladých, uskutočňovanej žiackymi a študentskými výmennými programami a zriadením širokosiahlej európskej civilnej služby.

Európska demokracia, ktorú treba vybudovať, musí okrem toho spočívať na efektívnych inštitúciách a silnej občianskej participácii. V tomto ohľade je nedostatok informácií, dokonca dezinformácia, o fungovaní a o kompetenciách Európskej únie dramatická. Naliehavo treba poskytnúť občanom Európskej únie prostriedky potrebné na pochopenie a na konanie v európskej demokracii.

Zmena pohľadu na Európu predpokladá rehabilitáciu všetkého politického a mobilizáciu všetkých potenciálnych aktérov pozitívnej, jasnej, vytrvalej a obsažnej komunikácie tak, aby sa Európa priblížila ľuďom a aby mal každý možnosť uvedomiť si svoju vlastnú európsku identitu.

Domnievame sa, že takáto zmena postoja nezávisí len od vedúcich politikov. Aj aktéri občianskej spoločnosti sa majú ujať iniciatívy na svojej úrovni, kde môžu vplývať rozhodným spôsobom.

Preto vyzývame

- politikov, aby sa európska dimenzia dostala do centra ich stratégií a prednesov,
- médiá, aby dali Európu viac do pozornosti tým, že budú sprostredkovať viacej informácií o jednotlivých krajinách a kultúrach, a tiež o povahe a fungovaní európskych inštitúcií,
- učiteľov a vychovávateľov, aby zahrnuli európsku dimenziu do svojho vyučovania bez toho, aby v tomto smere očakávali pedagogickú reformu,
- aktérov kultúrneho života, aby zintenzívnili cezhraničné alebo transnacionálne kultúrne výmeny,
- všetkých zodpovedných činiteľov občianskej spoločnosti, aby sa na svoje správanie a projekty pozerali z európskej perspektívy.

Ako predstavitelia rôznych hnutí a organizácií s kresťanským zameraním vyzývame všetkých občanov Európskej únie, aby si nanovo uvedomili svoju zodpovednosť. Vízia zakladateľov zjednotenej Európy nie je záležitosťou minulosti. Je to plán do budúcnosti, na ktorý náš kontinent čaká, ktorý predstavuje nádej pre svet na začiatku 21. storočia. Toto dedičstvo je dnes ohrozené. Musíme ho naplniť životom a odovzdať ho Európanom a svetu. Radi budeme spolupracovať so všetkými, ktorí zdieľajú tento cieľ.

Michel Camdessus
Président des Semaines
Sociales de France - France

Hans Joachim Meyer
Président du Comité central des
Catholiques allemands
- Allemagne

Jean-Marie Brunot
Membre du Bureau des Semaines
Sociales de France, Coordinateur
du Groupe IXE - France

Alain Heilbrunn
Membre du Bureau des
Semaines Sociales de France
- France

Luca Jahier
Présidence nationale des ACLI
Secrétaire national de Retinopera
- Italie

Wilhelm Rauscher
Bureau du ZdK (Zentralkomitee
der deutschen Katholiken)
- Allemagne

María Luisa LLadó de Sols
Asociación Católica de
Propagandistas - Espagne

Henryk Woźniakowski
Editions ZNAK - Pologne

Antoine Arjakovsky
Directeur de l'Institut d'Etudes
Œcuméniques, Université
Catholique d'Ukraine - Ukraine

Theo Peporté
- Luxembourg

Anna Kolková
Editions LUC - Slovaquie

Neven Šimac
Cercle Académique Chrétien
- Croatie

Pedro Sols
Conseiller National de la
ACdP (Asociación
Católica de
Propagandistas)
- Espagne

Piotr M. A.
Cywinski
Président du KIK –
Club de l'Intelligentsia
Catholique - Pologne

Franco Garelli
Secrétaire Semaines
Sociales des
Catholiques italiens
- Italie

Peter Grubits,
Secrétaire général de
l'Action catholique
autrichienne (KAÖ)
- Autriche

Čo je skupina IXE?

V priebehu 90-tych rokov si Semmaines Sociales de France (Sociálne týždne Francúzska) uvedomili, že ústredným spoločenským problémom sa dá porozumieť už len v rámci medzinárodného, predovšetkým európskeho, kontextu.

Kontakty nadviazané medzi Semmaines Sociales de France a Zentralkomitee der deutschen Katholiken na konci roka 1999 ukázali, že snaženia oboch organizácií sú si veľmi podobné. Na základe toho podpísali ich prezidenti v máji nasledujúceho roka „Manifest pre európske povedomie“, ktorý sa stal východiskom samostatného procesu.

V rámci tohto procesu sa postupne vytvárala sieť kresťanov so záujmom o spoločensko-politické dianie zo západnej, strednej a východnej Európy. Ide o neformálnu skupinu, ktorej prvoradým cieľom je umožniť svojim členom lepšie sa vzájomne spoznať a porozumieť, a to napriek ich rôznemu povedomiu, rôznej histórii a rôznej kultúre. Druhým cieľom tejto skupiny je vytvorenie *platformy kritického hodnotenia európskeho vývoja*, miesta úvah založených na princípoch kresťanskej sociálnej etiky, a vždy, keď je to možné, prihlásiť sa k slovu a dávať návrhy.

Cieľom tejto skupiny je aj prispievať k úspechu rôznych podujatí s európskou dimenziou. Tak to bolo v septembri 2004 pri oslave stého výročia „Semmaines Sociales de France“, keď sa skupina postaralo o to, že stretnutia sa zúčastnilo približne tisíc ľudí z iných európskych krajín. Skupina sa angažovala aj pri tzv. „Katholikentag“ v nemeckom Saarbrücken v máji 2006 v oblasti témy venovanej otázke spravodlivosti v novej Európe. Aktuálne je skupina partnerom Komisie biskupských konferencií Európskej únie (COMECE) pri príprave podujatia pripomínajúceho 50-te výročie Rímskych zmlúv, ktoré sa uskutoční v Ríme v marci 2007.

Od júna 2002 vedie túto sieť pracovná skupina, do ktorej patria príslušníci dvanástich európskych krajín a Komisie biskupských konferencií Európskej únie. Skupina je v úzkom spojení so zodpovednými osobami „Semmaines Sociales“ Španielska a Talianska.

Názov si skupina dala počas stretnutia v Luxemburgu v roku 2006: „Iniciatíva kresťanov pre Európu“, skratkou označenia je „IXE“.